

ЗА ТИПОЛОГИЯТА НА НАЧИНИТЕ И ВИДОВЕТЕ ВТОРИЧНО НАЗОВАВАНЕ НА ПРЕДМЕТНАТА ЛЕКСИКА С ВОДЕЩ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК В СЪПОСТАВКА С РУСКИ, СРЪБСКИ, ЧЕШКИ, ФРЕНСКИ И АНГЛИЙСКИ

Палмира Легурска, Иво Панчев

През 2003 година в Института за български език “проф. Л. Андрейчин” към БАН започва разработването на плановия научен проект “Фрагменти от езиковата картина през призмата на вторичната номинация (върху материал от български, руски, сръбски, чешки, френски и английски език)” с ръководител, автор на концепцията и на частта руски-български език ст.н.с. д-р П. Легурска (Легурска, Веселинов 2001/2002, Легурска 2003, Легурска 2006). Частите сръбски-български, чешки-български, френски-български и английски-български са разработени съответно от ст.н.с. д-р Н. Бечева (Бечева 2006), гл.ас.д-р Цв. Аврамова (Аврамова 2006), доц. д-р Д.Веселинов (Веселинов 2006), н.с.д-р М.Лилова (Лилова 2006). Техническата обработка на материалите и съставянето на обратен каталог на вторичните номинации с водещ български език са направени от И. Панчев (Легурска 2006б).

Задачата, която си поставя проектът, е въз основа на материал от български, руски, сръбски, чешки, френски и английски език да се представи картината на вторичното назоваване в предметната лексика на тези езици под формата на семантичен речник. Езиковата картина се конструира от гледна точка на регистъра на средния носител на езика и нейното представяне във вид на семантичен речник може да послужи за създаването на лингвистична база данни на полисемията в съпоставяните езици.

Направеното изследване има за цел да анализира начините на вторично назоваване в отделните езици и конкретните им лексикални реализации от определени тематични групи предметни имена в български, руски, сръбски, чешки, френски и английски език. Анализът протича в рамките на емпиричната семасиология и ономасиология, като се проверява хипотезата, разработена от ръководителя на проекта за двойката езици – руски и български, че съществува закономерна връзка между принадлежността на дадена лексема към определена тематична група от думи и състава и качеството на значенията ѝ. Последното твърдение е основа за допускането, че полисемията може да се представи чрез троен семантичен параметър – лексикалнотематична група, тип значение и лексикален множител, който е както диагностичен и прогнозиращ модел на явлението вторична номинация, така и основа за съпоставка – *tertium comparationis* в многоезично съпоставително изследване на базата на споменатите по-горе езици.

След проверката на тази хипотеза върху материал от руски и български език, направена от П. Легурска (Легурска 1984, Легурска 1985), авторският колектив разширява допускането върху материал от сръбски, чешки, френски и английски език. По този начин чрез направената съпоставка хипотезата е доказана и илюстрирана с материал от два родствени и два неродствени на българския езика. В този смисъл получените данни представят семантичната типология на вторичната номинация на предметните имена в изброените езици.

Материалът е от тематичните групи съдове, оръдия, облекло, мебели, растения, животни и части на тялото, тъй като те заемат възли в семантичната класификация на думите във всеки език и са подходящ обект за съпоставително изследване. Екскерпирането на лексикалния материал се извършва главно от еднотомни тълковни речници за всеки отделен език, допълнени от данни на многотомни тълковни речници, тематични двуезични речници, бази данни онлайн, интроспективни данни за българския език от авторския колектив и информанти за езиците, с които се съпоставя българският език. Данните се разпределят по предварително разработени матрични схеми върху материал от българския и руския език, допълнени след направения анализ на сръбския, чешкия, френския и английския материал. Матричните модели са рамкови

от тип контейнер на значението за образуването на вторични номинации в съпоставяните езици и начините за тяхното отчитане (Легурска 2003, Легурска 2006).

Матричните модели представляват цифров индекс на възможните типове и видове вторична номинация на предметните имена от анализиранияте тематични групи, изразени на метаезик (в случая български). Цифровият индекс е еднакъв за всички двойки съпоставяни езици: руски – български, сръбски – български, чешки – български, френски – български, английски – български.

През 2005 г. е завършена първата част от проекта – “Типология на начините на вторичното назоваване (върху материал от български, руски, сръбски, чешки, френски, английски език вж белб. нет). Втората част – “Съпоставително-типологичен анализ на вторичната номинация на предметните имена в български, руски, сръбски, чешки, френски и английски език се състои от две подчасти: ономасиологичен каталог на семантичните преходи и ономасиологичен каталог на семантичните паралели в изброените езици и ще бъде завършен през 2008 г.

Обратният каталог е необходима илюстративна “добавка” към първата част на проекта, възприета от членовете на колектива. Целта на този каталог е да представи типологията на начините и видовете вторична номинация на предметните имена в обърнат вид с водещ български език, съпоставен с руски, сръбски, чешки, френски и английски език. Такова представяне е сполучливо едновременно оглеждане на лексикалния материал от български език в многоезичен план през призмата на три славянски езика – руски, сръбски и чешки, един романски – френски и един германски – английски. Отделните авторски разработки в табличен вид по първата част на проекта, върху материали от които е съставен обратният каталог, са представени в Българската електронна лингвистична библиотека (белб. нет). Така например е представен в таблица материалът от руски и български език в съпоставка:

Фиг. 1 Фрагмент от тематична група съдове в двойката езици руски-български:

2.	<p>блюдо 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. + 3. –</p>	<p>чиния 2.1. + 2.2. + 3.1. 'небесно тяло, по форма подобно на чиния' <i>летяща чиния</i> 3.2. 'артефакт, по функция подобен на чиния' <i>тоалетна чиния</i> 3.3. 'уред-предавател, по форма подобен на чиния' <i>сателитна чиния</i></p>
P ⊃ Б		

Обратният каталог също представлява таблица. Пример:

Фиг. 2 Фрагмент от тематична група съдове в обратния каталог:

<p>б. ведро 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество'</p>	<p>р. ведро 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество'</p>	<p>ср. ведро 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество'</p>	<p>ч. vědro 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество'</p>	<p>фр. seau 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество'</p>	<p>a. bucket 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество'</p>
--	--	---	--	--	---

В първата колона следват в азбучна подредба думите от българската част на тематичните групи в първичните си значения, в съседните колони са техните семантични еквиваленти в руски, сръбски, чешки, френски и английски език. Под

лексикалните съответствия следват начините и видовете вторична номинация след съответния цифров индекс, представени на метаезик, илюстрирани при нужда с конкретни примери. В материала по отделните двойки езици авторите привеждат случаи, в които на една българска дума съответства повече от една чужда (Легурска, Бечева 2003). В обратния каталог за съответстваща на българската се поставя тази чужда дума, която освен че е семантично съответствие на българската, има и повече вторични номинации, т.е. не е еднозначна и следователно неинтересна от гледна точка на изучаваното явление. Като правило, се поставя думата, която е посочена от автора на дадената двойка езици на първо място. Изключването на отделни думи е оправдано от илюстративния характер на обратния каталог – неговата цел не е да повтори изчерпателната картина от двуезичния материал (публикуван в белб.нет), а да представи как се запълва матрицата с водещ български език. Изключени са и българските думи, които не са намерили съответствие в някои от чуждите езици. Причина за това е отново илюстративната функция, която е водеща при създаването на обратния каталог.

Извършва се уеднаквяване на метаезика, използван при тълкуването на вторичните значения в българските част на групите. Тъй като посоката на определяне на съответствията е “чужд език – български”, нормално е, като се изхожда от значенията в чуждия език, авторите на отделните двуезични части да дадат разнотипни от семантична гледна точка (макар и в отделни детайли) тълкувания на вторичните значения на едни и същи думи от българската част. За коректив е използвана българската част от двуезичните групи руски-български, разработени от П. Легурска. Тя е дадена в първата колона на шестезичната таблица.

Подобно уеднаквяване не се извършва в тълкуването на вторичните значения на чуждите думи от двойката “чужд език – български”, съответстващи си по първично значение с българската дума, за да не бъде загубена авторската интерпретация и спецификата на представяне на отделните съставни части на вторичната номинация по двойки езици. Например, в тематична група “животни” българската дума **лъвица** има тълкуване ‘жена, която се ползва с успех сред мъжете’, а сръбската **лавица** – ‘енергична и известна в обществото жена, която се харесва на мъжете’. В обратния каталог не е извършено приравняване на тълкуванията на двете вторични значения, поради наличието на двете допълнителни семи ‘енергичност’ и ‘известност’ в сръбската дума.

Обратният каталог за тематичната група «съдове» в съпоставяните езици е представен по следния начин:

Тематична група “СЪДОВЕ”					
Български	Руски	Сръбски	Чешки	Френски	Английски
бутилка 2.1. ‘съдържание на артефакта’ 2.2. ‘артефактът като мярка за вещество’	бутылка 2.1. ‘съдържание на артефакта’ 2.2. ‘артефактът като мярка за вещество’	боца 2.1. ‘съдържанието на артефакта’ 2.2. ‘артефактът като мярка за вещество’ 3. ‘предмет, подобен по външност на артефакта’ <i>плинска боца</i>	láhev 2.1. ‘съдържание на артефакта’ 2.2. ‘артефактът като мярка за вещество’ 3.1. ‘съд за газ, по форма подобен на бутилка’ <i>kyslíková láhev, acetilénová láhev</i> 3.2. ‘стоманен цилиндър, по форма подобен на бутилка’ <i>ocelová láhev</i> 3.3. ‘походен метален съд за вода, по форма	bouteille 2.1. ‘съдържание на артефакта’ <i>Voire une bouteille de rouge. Une bonne bouteille.</i> 2.2. ‘артефактът като мярка за вещество’ <i>Commander un vin en bouteille</i> 3. ‘предмет, подобен по свойство на артефакта’ – ‘тоалетна за офицери’	bottle 2.1. ‘съдържанието на артефакта’ 2.2. ‘артефактът като мярка за вещество’ 3. ‘предмет, подобен по форма на шише’ = ‘биберон’

			подобен на бутилка' <i>polní láhev</i>		
бъчва 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество' 3. – 4.1. 'дебел човек' 4.2. 'човек, който пие много'	бочка 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество' 3. 'фигура от пилотажа, по форма подобна на бъчва' 4.1. 'дебела жена' 4.2. 'човек, който пие много'	бачва 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество' 3. – 4. –	sud 2.1. 'съдържание на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество' 4.1. 'дебел човек' 4.2. 'огнище на напрежение' <i>sud střelného prachu</i>	tonneau 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество' 2.3. 'артефактът като мярка за вместимост на кораби' <i>Navire jaugeant quarante-deux mille tonneaux</i> 3.1. 'открита конска двуколка, в която се влиза отзад' 3.2. 'вид игра' <i>Jouer au tonneau.</i> 3.3. 'акробатична фигура (пълно завъртане)' <i>Le cascadeur a exécuté une série de tonneaux. Demi-tonneau; La voiture a fait plusieurs tonneaux</i> 4. –	barrel 2.1. 'съдържанието на артефакта' 3. 'цев на оръжие' 4. –
вилаца 3.1. 'предмет, по форма подобен на вилица' <i>на електрокар</i>	вилка 3.1. 'предмет, по форма подобен на вилица' <i>ишпелсълная вилка, велосипедная вилка</i> 3.2. 'фигура при стрелба, по форма подобна на вилица' <i>захватить цель в вилку</i> 3.3. 'фигура в шахмата, по форма подобна на вилица'	виљушка 3.1. 'предмет, по форма подобен на вилица, който служи за опора' <i>виљушка на чамцу, на телефонском апарату</i>	vidlička 3.1. 'артефакт, по форма подобен на вилица' <i>odvíčkovací vidlička</i> 3.2. 'позиция в шахмата, в която пешката заплашва едновременно две фигури на противника'	fourchette 2.3. 'ситуация, обозначена по артефакта при игра на шахмат' <i>Prendre son adversaire en fourchette</i> 2.3.1. 'ситуация, обозначена по артефакта при игра на карти' <i>Avoir, garder la fourchette à trèfle.</i> 3.1. 'жест с ръка, по форма подобен на артефакта' <i>Coup de fourchette</i> 3.2. 'изкуствен предмет, по форма подобен на в.' = 'скоростен лост' 3.3.1. 'естествен предмет, по форма подобна на в.' = 'част от кост' <i>fourchette sternale</i> 3.3.2. 'стрелка на копитото на коня' 4. 'лаком човек' <i>C'est une solide fourchette</i>	fork 3.1. 'градински инструмент' 3.2. 'разклонение на път, река'
гърне 2.1. 'съдържанието на артефакта' 3. 'нощно гърне' 4. 'съкровище'	горшок 2.1. 'съдържанието на артефакта' 3. 'нощно гърне' 4. –	лонац 2.1. 'съдържанието на артефакта' 3.1. 'предмет, подобен по	hgnec 2.1. 'съдържание на артефакта' 3.1. 'артефакт, по форма подобен на	pot 2.1. 'съдържанието на артефакта' 3.1. 'предмет, подобен по	pot 2.1. 'съдържанието на артефакта' 3. – 4. –

<p>гърне (с жълтици)</p>		<p>външност на артефакта' <i>nohni lonaц</i> 3.2. 'предмет, подобен по външност на артефакта' = 'автомобилна част' <i>lonaц аустуха</i> 3.3. 'предмет, подобен по външност на артефакта' = 'саксия' 4. –</p>	<p>гърне' <i>kondenzačni hrnes</i> 3.2. 'артефакт, по форма подобен на гърне' = 'нощно гърне' <i>nočni hrnes</i> 3.3. 'артефакт, по форма подобен на гърне' = 'ауспухово гърне' <i>hrnes výfukový</i> 3.4. 'артефакт, по форма подобен на гърне' = 'саксия' <i>hrnes na květinu</i> 3.5. 'артефакт, по форма подобен на гърне' = 'цилиндър за пресоване на олио' <i>hrnes lisovací</i> 3.6. 'естествен предмет, подобен по форма на гърне' = 'дупка в руслото на река, причинена от движението на речните камъни' <i>obří hrnes</i> 4. –</p>	<p>свойство на артефакта' = 'нощно гърне' <i>pot de chambre</i> 3.2. 'ауспух' <i>pot d'échappement</i> 4.1. 'съкровище' 4.2. 'залог на покер' 4.3. 'късмет' 4.4. 'част на тялото, по форма подобна на гърне'</p>	
<p>кана 2.1. 'съдържанието на артефакта'</p>	<p>кувшин 2.1. 'съдържанието на артефакта'</p>	<p>бокал 2.1. 'съдържанието на артефакта'</p>	<p>konev 2.1. 'съдържание на артефакта' 3. 'съд, подобен по форма и функция на кана' <i>kropící konev</i></p>	<p>broc 2.1. 'съдържанието на артефакта'</p>	<p>jug 2.1. 'съдържанието на артефакта'</p>
<p>каца 2.1. 'съдържанието на артефакта' 4. 'дебел човек'</p>	<p>кадка 2.1. 'съдържанието на артефакта' 4. –</p>	<p>каца 2.1. 'съдържанието на артефакта' 4. –</p>	<p>бе́чка 2.1. 'съдържание на артефакта' 4. 'дебел човек'</p>	<p>baquet 2.1. 'съдържанието на артефакта' 3. 'предмет, подобен по свойство на артефакта' = 'седалка в спортна кола'</p>	<p>barrel 2.1. 'съдържанието на артефакта' 3. 'цев на оръжие' 4. –</p>
<p>корито 2.1. 'съдържанието на артефакта' 3. 'вдлъбнатина в земята за река, по форма подобна на корито' 4. 'стар несигурен плавателен съд'</p>	<p>корыто 2.1. 'съдържанието на артефакта' 3. – 4. 'стар несигурен плавателен съд'</p>	<p>корито 2.1. 'съдържанието на артефакта' 3.1. 'изкуствен предмет, по форма подобен на к.' = 'корпус на лодка' 3.2. 'вдлъбнатина в земята за река, по форма подобна на корито' 4. –</p>	<p>koryto 2.1. 'съдържание на артефакта' 3.1. 'вдлъбнатина в земята за река, по форма подобна на корито' 3.2. 'естествен предмет, по форма подобен на корито' = 'долина в земята, по форма подобна на корито' <i>ledovcové koryto</i> 4. 'високо обществено положение, което дава възможност за придобиване на материални</p>	<p>cuvette 2.1. 'съдържанието на артефакта' 3.1. 'предмет, подобен по форма на корито' = 'тоалетна чиния' <i>La cuvette des cabinets, d'un bidet.</i> 3.2. 'корито на мивка' 3.3. 'легенче на барометър' 3.4. 'основа на часовник' <i>Cuvette d'un roulement à billes.</i> <i>Cuvette de percussion d'une culasse de fusil.</i> 3.5. 'котловина'</p>	<p>trough 2.1. 'съдържанието на артефакта' 3. 'ниска точка между две високи' 4. 'стар несигурен плавателен съд'</p>

			облаги' <i>být u koryta, tlačit se, dostat se ke korytu, politické koryto</i>		
котел 2.1. 'съдържанието на артефакта' 3.1. 'артефакт, по форма подобен на котел' <i>парен котел</i> 4. 'предмет, по свойство подобен на котел' <i>котел на войната, котел от чувства</i>	котел 2.1. 'съдържанието на артефакта' 3.1. 'артефакт, по форма подобен на котел' <i>паровой котел</i> 3.2. 'пълно обкръжение на големи групи войска' 4. –	котао 2.1. 'съдържанието на артефакта' 3.1. 'артефакт, по форма подобен на к.' <i>парни котао</i> 3.2. 'географски обект, по форма подобен на котел' = 'котловина' 3.3. 'обкръжена от неприятел войска' 4. –	kotel 2.1. 'съдържание на артефакта' 3.1. 'артефакт, по форма подобен на котел' <i>parní kotel, lodní kotel, tepláreňský kotel, destilační kotel, lokomotivní kotel</i> 3.2. 'естествен предмет, по форма подобен на котел' <i>ledovcový kotel, horský kotel</i> 4. воен. 'обкръжение' = 'чувал'	chaudron 2.1. 'съдържанието на артефакта' <i>(Chaudronée)</i> <i>Un chaudron de soupe.</i> 3.1. 'артефакт, подобен на котел' = 'лош музикален инструмент' <i>Ce piano est un chaudron.</i> 3.2. 'предмет, подобен по свойство (външно) на артефакта' = 'наколенник'	cauldron 2.1. 'съдържанието на артефакта' 3. – 4. 'опасна ситуация'
купа 2.1. 'съдържанието на артефакта' 3.1. 'награда, по форма подобна на к.' <i>осминафинали за купата на страната по футбол</i>	миска 2.1. 'съдържанието на артефакта'	чинија 2.1. 'съдържанието на артефакта' 3. –	mísa 2.1. 'съдържание на артефакта' 3.1. 'артефакт, по функция подобен на паница' <i>záchodová mísa, mísa pro nemocné, krmná mísa</i> 3.2. 'медицински съд, по форма подобен на паница' <i>ranná mísa</i> 3.3. 'част от двигател, по форма подобен на паница' <i>záchytná mísa na olej (u motoru)</i>	coupe 2.1. 'съдържанието на артефакта'	bowl 2.1. 'съдържанието на артефакта' 3.1. 'предмет, подобен по форма на купа' = 'чашката на лула' 3.2. 'предмет, подобен по форма на купа' = 'тоалетна чиния'
лъжица 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество' 3. 'предмет, по функция подобен на лъжица' <i>лъжица на багер</i>	ложка 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество' 3. мн.ч. 'ударен народен музикален инструмент'	кашика 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество' 3.1. 'артефакт, по форма подобен на л.' <i>кашика багера</i> 3.2. 'артефакт, по форма подобен на л.' = 'част от воденично колело' 3.3. 'артефакт, по форма подобен на л.' = 'вид изкуствена примамка на въдица' 3.4. 'артефакт, по форма подобен на л.' = 'обувалка'	lžíce 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество' 3. 'артефакт, по функция подобен на лъжица' <i>lžíce bagru, obouvací lžíce, zednická lžíce, slévačská lžíce, lžíce rypadla</i>	cuiller/cuill ère 2.1. 'съдържанието на артефакта' <i>(cuillerée)</i> 2.2. 'артефактът като мярка за вещество' <i>(cuillerée)</i> <i>Prenez une cuillère à café de ce sirop matin et soir</i> 3.1. 'предмет, подобен по външно свойство на артефакта' = 'стръв, направена от метална бляскава пластинка' <i>Pêcher à la cuillère (ou cuiller)</i> 3.1.1. 'пластинка, който държи предпазителя на	spoon 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество'

				граната' <i>grenade, dont la cuillère dégagée</i> 3.1.2. 'ръка' <i>Serrer la cuillère, la main.</i>	
сито 4. 'предмет, който създава преграда за преминаване'	сито	сито	síto	tamis 3. 'част на предмет, по форма и функция подобна на сито' 3.1. 'химическо съединение със сходна форма' <i>Tamis moléculaire</i> 3.2. 'кордаж на тенис-ракета' <i>Tamis d'une raquette</i> 4. 'предмет, който създава преграда' <i>Passer au tamis.</i>	sieve
стомна 2.1. 'съдържанието на артефакта'	кувшин 2.1. 'съдържанието на артефакта' 4. –	врч 2.1. 'съдържанието на артефакта'	džbán 2.1. 'съдържание на артефакта'	cruche 2.1. 'съдържанието на артефакта' <i>Une cruche de vin de Falerne se vendait cent deniers romains</i> 4. 'човек, характеризиран по свойство, приписвано на артефакта' = 'глупав човек' <i>Quelle cruche, ce type!</i>	pitcher 2.1. 'съдържанието на артефакта'
тапа 4. 'нисък човек'	пробка 3. 'електрически предпазител, по форма и функция подобен на тапа' 4. 'натрупване на коли, хора и др., което предизвиква задръстване'	чеп 3.1. 'артефакт, по форма подобен на т.' = 'панта на врата' 3.2. 'изкуствен предмет, по форма и функция подобен на т.' = 'памучен или марлен тампон' 4.1. 'натрупване на коли, хора и др., което предизвиква задръстване' 4.2. 'човек, който обича да пие'	zátka 3.1. 'устройство, по функция и форма подобно на тапа' <i>mazací, vypouštěcí zátka, vodovodní, kanalizační zátka</i> 3.2. 'епидермална тапа от ушна кал' <i>mazová zátka</i> 4. –	bouchon 3.1. 'предмет, подобен по свойство (външно) на артефакта' = 'голям диамант' 3.2. 'предпазна клапа на котел' <i>Bouchon fusible d'une chaudière</i> 3.3. 'част от граната' <i>Bouchon allumeur d'une grenade</i> 3.4. 'поплавък' 4.1. 'натрупване на вещество, предмети и др.' <i>On signale un bouchon sur l'autoroute</i> 4.3. 'обща положителна характеристика на човек' <i>Que je t'aime, mon petit bouchon!</i> (Molière)	stopper
тенджера 2.1. 'съдържанието на артефакта' 4. 'голяма шапка'	кастрюля 2.1. 'съдържанието на артефакта' 4. –	шерпа 2.1. 'съдържанието на артефакта'	hrnek 2.1. 'съдържание на артефакта' 3. 'артефакт, по	marmite 2.1. 'съдържанието на артефакта' (une marmitee)	pan 2.1. 'съдържанието на артефакта' 4. –

			форма подобен на гърне' <i>hrnek na květiny</i> 4. –	<i>Une marmite de pot-au-feu</i> 3.1. ‘артефакт, подобен по свойство (функционално) на артефакта’ = ‘парна машина (парен котел)’ <i>Marmite de Papin</i> 3.2. ‘граната’ 3.3. ‘вдлъбнатина в релефа, по форма подобна на т.’ <i>Marmite de géants</i>	
тиган	сковорода	тигањ 2.1. ‘съдържанието на артефакта’	pánev 3.1. ‘артефакт, подобен по форма и функция на тиган’ <i>licí panev, strusková panev, sklářská panev, ložisková pánev</i> 3.2. ‘естествен предмет, по форма подобен на тиган’ = ‘котловина’ 3.3. ‘място, в което има находище на полезни изкопаеми’ <i>uhelná pánev</i> 3.4. ‘анатомичен орган, подобен по форма на тиган’ = ‘таз’	poêle 2.1. ‘съдържанието на артефакта’ (poêlée) 3.1. ‘предмет, подобен по свойство (външно) на артефакта’ = ‘метален детектор, детектор за мини’ <i>Poêle à frire</i>	sauceron
фуния	воронка 3. ‘дупка в земята, по форма подобна на фуния’ = ‘яма от взрив’	левак 3.1. ‘пространство или дупка, по форма подобна на фуния’ 3.2. ‘част от тялото на главноного мекотело животно’	nálevka 3.1. ‘дупка в земята, по форма подобна на фуния’ = ‘яма от взрив’ 3.2. ‘орган на главноного във форма на фуния’ <i>nálevka hlavonožců</i> 3.3. (по-рядко nálivka) ‘стъклен съд във форма на фуния, с който се черпи течност от по-голям съд’ 3.4. ‘оток в ставите на впрегатните животни’ 3.5. ‘съд във винарството във форма на фуния’	entonoir 3.1. ‘дупка в земята, по форма подобна на фуния’ 3.2. ‘яма от взрив’ <i>Couchés au bord de l'entonnoir, quelques soldats guettaient</i> 3.3. ‘карстова яма’ <i>Entonnoir naturel</i>	funnel 3. ‘предмет, подобен по външно или функционално свойство на ф.’ = ‘комин’
чайник 2.1. ‘съдържанието на артефакта’	чайник 2.1. ‘съдържанието на артефакта’ 4.1. ‘предмет, по свойство подобен на чайник’ = ‘локомотив’ 4.2. ‘начинаещ ползвател на компютър’	чајник 2.1. ‘съдържанието на артефакта’	čajník 2.1. ‘съдържание на артефакта’	théière 2.1. ‘съдържанието на артефакта’	kettle 2.1. ‘съдържанието на артефакта’
чаша	стакан	чаша	hrnek	verge	cup

<p>2.1. 'съдържанието на артефакта'</p> <p>2.2. 'артефактът като мярка за вещество'</p> <p>2.3. 'пиене на спиртни напитки'</p> <p>2.3.1. 'спиртно питие'</p> <p><i>седнах на чаша</i></p> <p>3.1. 'детайл в уред, по форма подобен на чаша'</p> <p><i>чаша на електрически стълб</i></p>	<p>2.1. 'съдържанието на артефакта'</p> <p>2.2. 'артефактът като мярка за вещество'</p> <p>3.1. 'детайл в уред, по форма подобен на чаша'</p> <p><i>стакан машины</i></p> <p>3.2. 'гилза на артилерийски снаряд'</p>	<p>2.1. 'съдържанието на артефакта'</p> <p>2.2. 'артефактът като мярка за вещество'</p> <p>2.3. 'пиене на спиртни напитки'</p> <p><i>Чаше сушити/ У чашу загледали</i></p>	<p>2.1. 'съдържание на артефакта'</p> <p>2.2. –</p> <p>3.1. 'артефакт, по форма подобен на гърне'</p> <p><i>hrnek na květiny</i></p> <p>4. –</p>	<p>2.1. 'съдържанието на артефакта'</p> <p>2.3. 'пиене на спиртни напитки'</p> <p><i>Payer, offrir un verre;</i></p>	<p>2.1. 'съдържанието на артефакта'</p> <p>2.2. 'артефактът като мярка за вещество'</p>
<p>чиния</p> <p>2.1. 'съдържанието на артефакта'</p> <p>2.2. 'артефактът като мярка за вещество'</p> <p>3.1. 'небесно тяло, по форма подобно на чиния'</p> <p><i>летяща чиния</i></p> <p>3.2. 'артефакт, по функция подобен на чиния'</p> <p><i>тоалетна чиния</i></p> <p>3.3. 'уред-предавател, по форма подобен на чиния'</p> <p><i>сателитна чиния</i></p>	<p>блюдо</p> <p>2.1. 'съдържанието на артефакта'</p> <p>2.2. 'артефактът като мярка за вещество'</p>	<p>таъир</p> <p>2.1. 'съдържанието на артефакта'</p> <p>2.2. 'артефактът като мярка за вещество'</p> <p>3.1. 'небесно тяло, подобно по форма на артефакта'</p> <p><i>летећи таъир</i></p> <p>4. 'човек, характеризиран по свойство, приписвано на артефакта' = 'двуличен, неискрен човек'</p> <p><i>(као) ердељски таъир</i></p>	<p>talíř</p> <p>2.1. 'съдържание на артефакта'</p> <p>2.2. 'артефактът като мярка за вещество'</p> <p>3.1. 'артефакт, по функция подобен на чиния'</p> <p>3.2. 'част от щетка, по форма подобна на чиния'</p> <p><i>lyžařské talíře</i></p> <p>3.3. 'част от грамофон, по форма подобен на чиния'</p> <p><i>gramofonový talíř</i></p> <p>3.4. 'част от полилей, по форма подобен на чиния'</p> <p><i>lustr s opálovým talířem</i></p> <p>3.5. 'част от машина, по форма подобна на чиния'</p> <p><i>ventilový talíř, elektrický talíř izolátoru</i></p> <p>3.6. мн. talíře 'музикални инструменти, по форма подобни на чинии' = 'чинели'</p> <p>3.7. 'небесно тяло, по форма подобно на чиния'</p> <p><i>létařský talíř</i></p>	<p>assiette</p> <p>2.1. 'съдържанието на артефакта'</p>	<p>dish</p> <p>2.1. 'съдържанието на артефакта'</p> <p>3.3. 'уред, по форма подобен на чиния'</p>

Представеният обратен каталог на типовете вторична номинация в съпоставяните езици е удобен за инвентаризация на семантичните преходи като основа за съставяне на семантична типология на лексикалнотематичните групи. Извеждането на българския език като водещ поставя акцент върху общността на моделите на вторична номинация, като очертава мястото му в европейското езиково пространство.

Библиография

Аврамова 2006: *Аврамова, Цв.* Типология на начините за вторично назоваване в чешкия и българския език. В: www.belb.net, 115 стр.

белб. нет: Българска електронна лингвистична библиотека. Електронен адрес: www.belb.net

Бечева 2006: *Бечева, Н.* Типология на начините за вторично назоваване в сръбския и българския език. В: www.belb.net, 97 стр.

Веселинов 2006: *Веселинов, Д.* Типология на начините за вторично назоваване във френския и българския език. В: www.belb.net, 125 стр.

Легурска 1984: *Легурска, П.* Тематическая группа и типы полисемии предметных имен (на материале русского и болгарского языков). – Болгарская русистика, № 5.

Легурска 1985: *Легурска, П.* Семантичен анализ на вторичните значения на предметните имена в руския и българския език (върху материал от имена, обозначаващи естествени и изкуствени предмети). Ръкопис, С., 115 стр.

Легурска 2002: *Легурска, П.* Анализ на предметните имена в руския и българския език (теоретични проблеми). – В: Българско езикознание, т.3: Проблеми на българската лексикология, фразеология и лексикография, Академично издателство “Проф. М. Дринов”, С.

Легурска 2003: *Легурска П.* Фрагменти от езиковата картина през призмата на вторичното назоваване (основи на научноизследователски проект). – Чуждоезиково обучение, кн. 5.

Легурска 2006а: *Легурска, П.* Фрагменти от езиковата картина през призмата на вторичното назоваване. Концепция. Съпоставка: руски и български език. Депозирани ръкопис в ЦИНТИ, 116 стр.; www.belb.net

Легурска 2006б: *Легурска, П.* Типология на начините за вторично назоваване в руския и българския език. В: www.belb.net

Легурска, Бечева 2003: *Легурска, П, Н. Бечева.* Некоторые проблемы сопоставительно-типологического анализа предметных имен в русском, сербском и болгарском языках. В: Српски језик, 2003, бр. 8/ 1-2, Београд, www.belb.net

Легурска, Веселинов 2001/2002: *Легурска, П., Веселинов, Д.* Съпоставка на лексикалните картини на света през различни еталони – tertium comparationis. – Български език, кн. 2, www.belb.net

Легурска, Веселинов 2006: *Легурска, П., Веселинов, Д.* Съпоставително-типологичен анализ на полисемията (върху материал от тематичната група “оръдия” в български, руски и френски език). - Съпоставително езикознание, 2006, кн. 1, www.belb.net.

Лилова 2006: Типология на начините за вторично назоваване в английския и българския език. В: , 70 стр.

Българска реч, 2008 (под печат)